

IZZIVI IN PRILOŽNOSTI ZA INTEGRITETO ŠOLE V SODELOVANJU Z OKOLJEM

Challenges and Opportunities for School Integrity in Partnership with Community

IZVLEČEK

V prispevku se sprašujemo: Kako načrtovati in usmerjati sodelovanje šole z okoljem in hkrati ohraniti integriteto? S katerimi izzivi sodelovanja z okoljem se srečujejo šole, ki na eni strani odgovarjajo na potrebe in pričakovanja družbe po kakovostnem vzgojno izobraževalnem delu in se po drugi strani odzivajo na pričakovanja posameznih javnosti oziroma deležnikov, ki so včasih tudi različna ali celo medsebojno konfliktna? Kako ustvarjati in usmerjati kakovostno sodelovanje šole z okoljem skladno s pedagoškimi načeli in namenom doseči največjo korist za otroka/učenca/dijaka? ... In skušamo odgovoriti na zastavljena vprašanja.

V ravnanju šol se vedno prepletajo potreba po odpiranju šole navzven, pedagoške doktrine in koncepti, etična vprašanja in cilji vzgojno izobraževalnih programov.

Ključne besede: družbena odgovornost, integriteta, deležnik, obvezen in razširjen program

ABSTRACT

This paper addresses the following questions: How to plan and promote cooperation between schools and the environment while preserving integrity? What are the challenges of working together with their communities for schools, which try to respond to the needs of the society and its demands for quality education as well as to the different or even conflicting expectations of individual types of publics/stakeholders? How to create and manage effective cooperation between schools and their communities in accordance with pedagogical principles to achieve maximum benefits for pupils/students? The need to engage schools with the wider community, pedagogical doctrines and concepts, ethical issues, and the objectives of educational programmes are always entwined in the attitudes of schools.

Keywords: social responsibility, integrity, stakeholder, core curriculum and extended programme

Uspešnost vsake organizacije, tudi vzgojno-izobraževalne, se kaže v tem, koliko učinkovito odgovarja na pričakovanja in potrebe družbe kot celote, ustanoviteljev in tistih delov javnosti, s katerimi je v neposrednem odnosu menjave. Vzgojno-izobraževalne institucije 21. stoletja se nahajajo v izjemno kompleksnem okolju, ki se nenehno spreminja in postavlja vedno nove zahteve in pričakovanja. Priča smo nenehnim družbenim spremembam, spremembam tržne ekonomije, procesom globalizacije, migracije, razvoju tehnologije. Priča smo tudi posebnim izzivom, kot je pandemija covid-19, ki jih ni (bilo) mogoče vnaprej prevideti, ne v družbi kot celoti, ne v njenem pomembnem podsistemu – vzgoji in izobraževanju.

Najbolj legitimna in najbolj pogosto izražena zahteva družbe je, da morajo vzgojno-izobraževalne institucije (v nadaljevanju šola) na vseh nivojih zagotoviti kakovostno izobrazbo in sooblikovati kompetentne člane družbe. Kakovostne vzgojno-izobraževalne storitve nastajajo v pogojih enakovrednega in partnerskega odnosa šole do njenih javnosti, njenih uporabnikov/strank v menjavi.

Vprašanje ni več, ali šola želi sodelovati z okoljem, temveč kakšno naj bo to sodelovanje, kako kakovostno sodelovati.

Pomembno vprašanje je, kako šole izkoristijo vse svoje potencialne za kakovostno sodelovanje z vsemi svojimi javnostmi, kakšne so vloge partnerjev in za kako kakovostno partnerstvo v resnici gre pri posameznih javnostih. Kako načrtovati in usmerjati sodelovanje z okoljem v luči ohranjanja integritete šole? Ali sodelovanje z okoljem postavlja pred izzive integriteto šole, njeno celovitost, celotnosti, skladnost s pedagoškimi načeli, skladnost z njenim poslanstvom?

Pomembno je, da šola svoje poslanstvo uresničuje prav skozi **kakovostno sodelovanje**. Šola svoje vzgojno-izobraževalne programe, cilje, pedagoška načela, kakovostno vzgojo in izobraževanje otrok, učencev in dijakov, svojo ponudbo ciljno obogati, če usmerja in gradi spodbudno in varno okolje, ki se odraža skozi kakovostne odnose sodelovanja z deležniki. Pomembno vprašanje vsake šole je, kako sodelovati na načelu partnerstva z okoljem in hkrati ohraniti profesionalen vidik pedagoškega dela ter uresničiti svojo družbeno odgovornost. **Pri tem družbeno odgovornost šole opredeljujemo kot zavzetost k doseganju kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela, kot kakovostne ponudbe programov, dejavnosti in vsebin, s katerimi uresničuje svoje**

poslanstvo in sledi smernicam trajnostnega razvoja družbe. »Za trajnostni razvoj potrebujemo kakovostno izobraževanje, ki učencem omogoča, da sprejemajo na znanju temelječe odločitve in odgovorne ukrepe za okoljsko integriteto, ekonomsko uspešnost in pravično družbo za sedanje in prihodnje generacije, ob spoštovanju kulturnih raznolikosti« (UNESCO, 2014a: 12).

V zadnjih letih postaja sodelovanje šol z okoljem izražena zahteva na številnih nivojih, izražena s strani številnih delov družbe. Šole se čedalje bolj odpirajo, kar se kaže v različnih oblikah sodelovanja s starši, s številnimi organizacijami, institucijami in društvi iz ožjega in širšega okolja (lokalna skupnost, različne organizacije in društva, zbornice, socialni partnerji, mediji idr.). Šole se srečujejo z različnimi zahtevami in pričakovanji tudi s strani ustanoviteljev.

Razloge za sodelovanje šol z okoljem lahko razvrstimo v tri temeljne skupine:

1. družbena odgovornost šol za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo, ki podpira potrebe in pričakovanja družbe;
2. uresničevanje načel in ciljev vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, kot jih opredeljujejo temeljni strateški dokumenti¹ in zakoni, ki urejajo posamezne ravni in vidike vzgojno-izobraževalnega dela;²
3. promocija šole in utrjevanje zaupanja uporabnikov oziroma javnosti in okolja v strokovnost in rezultate dela skozi prepoznavnost.

Šole ne smejo ostati zaprte in neodzivne za spremembe v okolju. Kot pravi West-Burham (2011), imajo šole večne težnje, da bi ostale zaprte, da ohranjajo zarisane meje, ki določajo načine dostopa do njih. Avtor meni, da morajo šole preseči nekatere resnične (in navidezne) ovire, ki onemogočajo in ogrožajo odnose med njimi in njihovim okoljem. Pri tem ocenjuje, da je napor, ki ga vlagajo sistemi za izboljšanje kakovosti rezultatov vzgojno-izobraževalnega dela (pri tem poudarja, da ne gre samo za učni uspeh kot rezultat dela šole), pogosto nesorazmeren v primerjavi z vloženimi viri (West-Burham, 2011: 3). Številni avtorji opozarjajo na velik vpliv družinskega življenja in okolja na socialno-ekonomske razlike otrok/učencev/dijakov, ki jih, kljub številnim poskusom, šole pogosto ne morejo preseči. Kljub zviševanju povprečne ravni šolanja se razlike med mladostniki iz različnih družbenih okoljih ne znižujejo (West-Burham, 2011; Cankar, Bren in Zupanc, 2017; Leval v Gaber in Tašner, 2017). Ugotavljajo, da so še vedno »aktualne ugotovitve Bourdieuja, da se obstoječa družbena stratifikacija kratkomalo reproducira od ekonomskega, kulturnega do socialnega kapitala« (Peček, Čuk, Lesar, 2006: 12). Otroci so ob vpisu v

šole različni, vendar njihova različnost ni toliko posledica njihovih talentov, temveč socialno-ekonomskega statusa družine, v kateri se je posameznik rodil (prav tam).

Posamezniki svoje individualne potenciale, sposobnosti, motivacijo in ambicije lažje realizirajo, če jim bosta šola in družba kot celota omogočili optimalni razvoj posameznika, s tem pa tudi napredovanje v šolskem sistemu (Peček, Čuk, Lesar, 2006) in kasneje aktivno vključevanje v družbo. Šola ima odgovornost, da ustvari **varno in spodbudno učno okolje za vse učence**, da se osredotoči na učenje, izhajajoč iz prepričanja, da se vsi učenci lahko učijo, da vsak lahko zviša svoje rezultate, izkoristi močna področja in razvija potenciale. Med ključnimi vprašanji, ki jih je treba postaviti pred odgovorne izobraževalne politike, Leval (v Gaber in Tašner, 2017: 78–79) takoj za določanjem ravni in dodeljevanjem finančnih sredstev za izobraževalne dejavnosti, vidi dimenzije kulturnih vsebin kot vsebin poučevanja, ki skupaj z primernimi pedagoškimi načeli, praksami in metodami podprejo vse učence ob upoštevanju stanja znanja in potreb posameznikov in posameznic. V razmišljanju o spremembah v družbi, ki smo jim že priča in nas še čakajo v prihodnje, Gaber in Tašner (2017) napovedujeta, da bodo pred šolo velika, različna pričakovanja glede pridobivanja znanja mladih generacij. Pričakovanja do dela šol bodo šla v smeri, da pridobljena znanja omogočajo »razumeti svet, da bi zmogli reševati zaplete v razmerjih s soljudmi, da bi razumeli sebe in našli način, kako živeti svoje življenje, kako sobivati z naravo zunaj nas itn.« (2017: 175). Na vse to bosta vrtec in šola skupaj z družino in skupnostmi pripravljala hkrati (prav tam).

Cilji sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji so zapisani v 2. členu zakona o organizaciji in financiranju. Cilje in načela posameznih ravneh vzgoje in izobraževanja določajo posamezni zakoni, ki urejajo te ravni. Večino ciljev vzgoje in izobraževanja vrtci in šole kakovostneje uresničijo, če se **odzovejo na potrebe okolja in družbe**, če sledijo spremembam in upoštevajo nove izzive generacij otrok/učencev/dijakov/udeležencev izobraževanja. K sodelovanju s posameznimi javnostmi šole obligatorno usmerjajo zakoni, ki urejajo posamezno raven sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji.³ Tako na primer Zakon o osnovni šoli (v 31. členu) določa, da mora šola z letnim delovnim načrtom določiti vsebino in obseg aktivnosti, s katerimi se vključuje v okolje, obseg dejavnosti, s katerimi zagotavlja zdrav razvoj učencev, oblike sodelovanja s starši, sodelovanje z visokošolskimi zavodi, raziskovalnimi institucijami, vzgojnimi posvetovalnicami oziroma svetovalnimi centri ter sodelovanje z zunanjimi sodelavci. Sodelovanje s posameznimi javnostmi oziroma okoljem je opredeljeno

“

Moja izkušnja je, da učitelji podcenjujejo svojo pomembnost za duševno zdravje, psihosocialno dobrobit in razvoj otrok, zlasti otrok, ki so doživeli in še doživljajo veliko hudega. Učitelj ustvarja psihosocialno klimo razreda. Zagotavlja spoštovanje pravil – pravnost in pravičnost v razredu. Za otroka, ki je doživel krivice, nasilje, je ta izkušnja ključnega pomena za videnje sveta, človeštva, države gostiteljice.

(Dr. Anica Mikuš Kos)

”

1 Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji iz 1995, Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji iz 2011.

2 ZOFVI, Kurikulum za vrtce, Zakon o Osnovni šoli, Zakon o gimnazijah, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju.

3 Zakon o vrtcih: člena 10. č in 21., Zakon o osnovni šoli v členih 8., 13. in 31, Zakon o gimnazijah v 35. členu in Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju v 68. členu.

tudi v načelih vzgojno-izobraževalnega dela v Republiki Sloveniji.

Vzgojno-izobraževalni zavodi na področju predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, gimnazijskega ter poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja ter izobraževanja odraslih uresničujejo splošne cilje kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela tudi z zagotavljanjem sodelovanja z okoljem (Bela knjiga, 2011: 116). V Beli knjigi (2011) je vpetost vrtca in šole v neposredno okolje pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti opredeljeno kot eno izmed pomembnih načel⁴ in ciljev, s katerimi **bogatijo in dopolnjujejo svojo ponudbo** s sodelovanjem z institucijami, posamezniki iz okolja ter s partnerskim povezovanjem z drugimi vzgojno-izobraževalnimi institucijami. Med institucijami, s katerimi sodeluje šola, so navedena gledališča, muzeji, galerije, knjižnice in druge kulturne ustanove, športna in druga društva, raziskovalne organizacije, gospodarstvo, socialne institucije ter umetniki in ustvarjalci, znanstveniki, športniki, gospodarstveniki kot aktualni posamezniki iz okolja (2011: 116). Vrtec in šola **skrbita** za stalno partnersko povezovanje z drugimi **vzgojno-izobraževalnimi** institucijami, še posebej tistimi, v katere se vključujejo njihovi otroci, učenci oziroma dijaki (2011: 75, 116, 223). Enako tudi Kurikulum za vrtce (1999, str. 5) opredeljuje sodelovanje, tako da se **načelo odprtosti kurikula, avtonomnosti ter strokovne odgovornosti** vrtca in strokovnih delavcev v vrtcu uresničuje skozi bolj odprt kurikulum za uveljavljanje različnih posebnosti okolja, otrok in staršev, za uveljavljanje avtonomnosti vrtca ter vzgojiteljev in drugih strokovnih delavcev v vrtcu ter prilagajanje različnim spremembam, hkrati pa naj bo ustrezno strukturiran, tako da bo predstavljal kakovostno podlago za visoko profesionalno delo.

V sodobni družbi, ki pred posameznika postavlja nove zahteve in pričakovanja, je določene cilje obveznega in razširjenega programa osnovne šole mogoče doseči v pogojih načrtovanega sodelovanja šole z okoljem. Za namen zagotavljanja optimalnega razvoja svojih učencev in zagotavljanja enakih možnosti šola upošteva potrebe in interese učencev ter pred začetkom šolskega leta opravi celovito analizo značilnosti, potreb, pričakovanj in interesov ter nadarjenosti svojih učencev. Na podlagi analize **šola pripravi ponudbo dejavnosti razširjenega programa** po posameznih področjih, pri tem načrtuje tudi dejavnosti, ki jih lahko izvaja skupaj s ponudniki iz ožjega in širšega okolja. Pri izvajanju razširjenega programa osnovna šola sodeluje s starši, drugimi šolami ter ustanovami v neposrednem okolju, sodeluje z lokalno knjižnico, kulturnimi, zdravstvenimi, športnimi in drugimi institucijami (Kurikularni dokument Razširjeni program osnovne šole, delovno gradivo, junij 2018). Pri izvajanju razširjenega programa se učence spodbuja k proaktivnemu ravnanju pri iskanju in odzivanju na pobude in izzive šole ter okolja. Tako šola učencem omogoči pridobivanje izkušnje v medsebojni interakciji ter s tem udeležujejo svoje zamisli, ki imajo zanje smisel in so lahko

pomembne tudi za širšo družbo. Pri tem učenci sodelujejo z drugimi, rešujejo avtentične probleme iz okolja in prevzemajo pobude.

Za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo je zelo pomembna **strokovna, pedagoška ocena ciljev, priložnosti in načinov sodelovanja** z deležniki oziroma z okoljem. To področje spada v strokovno avtonomijo vzgojno-izobraževalnega zavoda, ki uresničuje načela in cilje vzgojno-izobraževalnega programa oziroma programa, zaradi katerega je ustanovljen in so mu zaupani viri, otroci/učenci/dijaki. Nekatere javnosti so zelo aktivne, druge pasivne oziroma latentno aktivne (Jančič, 1996: 99). Če šola gleda na svoje javnosti kot na različne priložnosti, različno strateško pomembne, lahko začne upravljati in načrtovati kakovostno sodelovanje z njimi. Zato je zelo pomembno, da se vrtci in šole vprašajo, kdo so njihove najpomembnejše javnosti, kakšen je njihov interes, kakšna je največja korist otrok/učencev/dijakov od sodelovanja s posameznimi javnostmi. Pomembno je prepoznati, se prepričati o tem, kakšna so pričakovanja teh javnosti do šole.

Če šole ne spoznajo pričakovanj in interesov svojih javnosti oziroma deležnikov iz okolja, če ciljev ne uskladijo in o namerah za sodelovanje samo ugibajo, se lahko zgodi, da ne izkoristijo najboljših priložnosti, ali pa jih čaka razočaranje. Šole morajo najprej prepoznati svoje relevantne interesne skupine, izhajajoč iz ciljev vzgojno-izobraževalnega dela oziroma iz potreb otrok/učencev/dijakov. Pri tem sledijo načelom in ciljem vzgojno-izobraževalnega dela in v središče postavijo spodbudno in varno učno okolje. Šole skozi sodelovanje z okoljem in smiselno partnerstvo pristopajo zavestnim in konstruktivnim povezavam, zato ker v skladu z načeli vzgoje in izobraževanja, poslanstvom ravnanja družbeno odgovorno, saj se ne morejo zapreti pred težavami zunanjega sveta (Žuraj, Zupanc Grom, 2006). Številni vrtci in šole so spoznali, da je sodelovanje z neposrednim ali širšim okoljem in sodelovanje v mednarodnih projektih pomembno za krepitev medkulturnosti, za razvoj številnih veščin, za spodbujanje zavesti pri učencih o pomenu naravne in kulturne dediščine ter za razvoj kompetence medgeneracijskega sodelovanja.

Kot meni West-Burnham (v Mažgon in Muršak, 2016) je za razvoj socialnega kapitala pomembno **ustrezno delovanje šole, ki se odpira v okolju**. Po mnenju avtorja je ustrezno in uspešno delovanje šole odvisno od tega, koliko se šole obračajo navzven. Nam se zdi še posebej pomembno, da pri tem ni enotnega pravila, ne obstaja predpisan najustreznejši način vključevanja šole v okolje. Tako West-Burnham (v Mažgon in Muršak, 2016) priporoča, da je ustrezen način vključevanja šole v okolje odvisen od okolja in želje skupnosti.

Prav v tem so izzivi vrtca/šole, ki izhajajo iz kompleksnosti vprašanja, kako uskladiti potrebe in želje okolja, družbeno odgovorne ravnatelje vzgojno-izobraževalne organizacije do vseh javnosti in odgovornost za uresničevanje temeljnih ciljev vzgoje in izobraževanja. Kot poudarjajo Šteh, Kalin in Gregorčič Mrvar (2015: 27), je treba nalogo, da se šola

4 Sistem vzgoje in izobraževanja v RS temelji na enotnih načelih, ki veljajo za predšolsko vzgojo ter osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje. Načela:

1. načelo pluralizma, demokratičnosti, pravičnosti in enakih možnosti; 2. načelo upoštevanja različnosti otrok in mladostnikov, možnost izbire in zagotavljanje različnih poti do znanja ter vseživljenjskega učenja; 3. načelo vključujoče obravnave in takojšnje pomoči otrokom in mladostnikom; 4. načelo avtonomnosti, strokovnosti in odgovornosti do ljudi in okolja; 5. načelo sodelovanja s starši in okoljem; 6. načelo optimalnega razvoja in ohranjanja ravnotežja med področji razvoja; 7. načelo stalnega ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti ter razvoja; 8. načelo zagotavljanja kakovostne splošne izobrazbe ter kakovostnega in trajnega znanja; 9. načelo razvijanja komunikacijskih sposobnosti otrok in mladostnikov; 10. načelo oblikovanja in širjenja nacionalne kulture ter medkulturnosti; 11. načelo oblikovanja zavesti o lastni identiteti in aktivnega vključevanja v oblikovanje ter širjenje dediščinskih skupnosti (Bela knjiga, 2011).

povezuje z okoljem, postaviti v kontekst sodelovanja, tako da se **»vrata med šolo in skupnostjo« odpirajo v obe smeri**, na način, da šola omogoči vnašanje programov ter storitev skupnosti v šolo in da skupnost podpira šolo oziroma njene programe ter dejavnosti.

V raziskavi, ki je bila opravljena v Sloveniji v letih 2014 in 2015 (Štih, Kalin in Mrvar, 2015), se je pokazalo, da se 75 odstotkov osnovnih šol povezuje z lokalno skupnostjo tedensko in mesečno. Empirična raziskava o sodelovanju slovenskih osnovnih šol s partnerji, izpeljana leta 2015, je pokazala, da šole najpogosteje sodelujejo z organizacijami na lokalni ravni. Sledijo javni in zasebni zavodi ter društva in prostovoljne organizacije. Najmanj pogosto šole sodelujejo v okviru mednarodnega sodelovanja z drugimi organizacijami. Ugotovljena je razlika med tem, s kom šole sodelujejo in s kom si želijo sodelovati. Šole so izražale željo po mednarodnem sodelovanju in okrepitevi sodelovanja s posamezniki, strokovnjaki, umetniki, športniki in delovnimi organizacijami. Izkazalo se je, da je želja po mednarodnem sodelovanju velika, realizacija takega sodelovanja pa precej skromna. Na vprašanje, katere cilje šole želijo uresničiti pri sodelovanju s posamezniki in institucijami v okolju v naslednjih treh letih, je odgovorilo 79,2 odstotka anketiranih. Avtorji raziskave ugotavljajo, da so šole cilje sodelovanja zapisale zelo različno, da mnoge zapišejo samo vsebino sodelovanja in javnosti, vendar ciljev ne opredelijo natančneje (Šteh, Kalin, Mrvar, 2015: 36–37). Ravnatelj, ki so sodelovali v anketi, si želijo sodelovanja z institucijami in posamezniki z namenom obogatitve pouka oziroma interesnih dejavnosti in si želijo aktivne vloge pri sooblikovanju kulturnega in socialnega okolja oziroma življenja v kraju.

Analiza izkušenj in mnenja šol o sodelovanju in prepletanju izobraževalnih in socialno-kulturnih aktivnosti šol,⁵ ki je bila opravljena 2015 (Mažgon in Muršak, 2016), je pokazala, da **strokovni delavci sodelovanje med šolo in skupnostjo razumejo kot nujno** potrebno zato, da šola uresniči svojo vzgojno-izobraževalno funkcijo, izpostavijo, da je sodelovanje koristno za vse sodelujoče in ne le šolo. Predstavljene prakse šol v fokusnih skupinah so pokazale, da so modeli sodelovanja različni, da ni univerzalnega modela sodelovanja. Pokazalo se je tudi, da so tako pojmovanje kot tudi pričakovanja koristi strokovnih delavcev od sodelovanja z okoljem različna, da obstajajo različne ovire pri sodelovanju šole in lokalne skupnosti. Avtorjem analize sodelovanja se je postavilo vprašanje, kako postaviti mejo med sodelovanjem z namenom razvijati socialno-kulturni kapital okolja z velikim vložkom šole in aktivnostjo šole, kadar gre za izrazito politične namene lokalnega okolja ali kadar so pričakovanja okolja do šole prevelika (prav tam).

Prav to vprašanje **meje med prevelikimi ali premajhnimi pričakovanji okolja od vrtca/šole** je tudi za nas zanimivo, saj je med drugim tudi vprašanje integritete šole. Svojo celovitost, profesionalnost in transparentnost lahko šola ohrani le tako, da so pričakovanja

jasno predstavljena, da so oblike in načini sodelovanja dogovorjeni in da se dosledno spoštujejo. Kakovostno sodelovanje z različnimi deležniki in javnostmi temelji na zaupanju. Prav zaupanje je bistveno za integriteto šole, saj je, kot piše Paine, bistvo organizacijske integritete v tem, da organizacija, ki dejansko odraža visoko stopnjo integritete, povečuje zaupanje tako notranje kot zunanje javnosti (Paine v Šumi, 2020: 72).

Če se cilji, vsebina, načini in dinamika sodelovanja ne načrtujejo, se lahko zgodi, da (prevelika) pričakovanja okolja presežejo korist, ki jo imajo otroci/učenci od sodelovanja. Šola mora jasno zastopati najvišjo korist otrok in v odnosu z deležniki delovati pristno, skladno z načeli vzgoje in izobraževanja, skladno z moralnimi in etičnimi načeli, verodostojno in strokovno. Šole se srečujejo z med seboj različnimi ali nerealnimi pričakovanji nekaterih javnosti ali cele skupine javnosti, kar povzroča konflikte interesov.⁶ Prav **v konfliktu interesov, ciljev, pričakovanj, načel in vlog se pokaže potreba po integriteti šole** kot vzgojno-izobraževalne organizacije ali integriteti posameznika (ravnatelja, strokovnega delavca, drugih zaposlenih v šoli/vrtcu). Neredko se zgodi, da številni organizatorji kulturnih, športnih, humanitarnih dogodkov v kraju pričakujejo redno udeležbo in aktivno participacijo s programom šole in učencev, udeležbo na srečanjih, jubilejih, komemoracijah, praznovanjih, natečajih, kvizih, s katerimi promovirajo in obeležujejo svoje delo, dejavnosti in dosežke. Odpiranje nove ceste ali pločnika v kraju, odpiranje poslovalnice banke ali obisk poslovnih partnerjev iz tujine so dogodki, pomembni za kraj, vprašanje pa je, ali lahko organizatorji teh dogodkov (posebej kadar gre za predvolilni čas) upravičeno pričakujejo nastope učencev.

Vprašanje je, ali so pričakovanja vseh javnosti do šole realna. V kakšni meri šole lahko uresničijo pričakovanja okolja, da na primer za vse dogodke v kraju njihovi strokovni delavci z učenci pripravljajo kulturno-umetniške ali športne programe. Pričakovanja, da se šole vsakič in na hitro odzovejo s primernim kulturno-umetniškim, športnim ali drugim udejstvovanjem na prireditvah, predstavah in dogodkih, kaže na nerazumevanje ciljev in načel vzgojno-izobraževalnega dela in na nepoznavanje dela in življenja šole in koristi učencev. Učitelji in drugi strokovni delavci imajo strokovno odgovornost, da izvajajo vzgojno-izobraževalno delo v skladu z vzgojno-izobraževalnim programom in uresničujejo cilje, določene v učnih načrtih. V primeru prevelikih ali nereálnih (morda tudi nesprejemljivih) pričakovanj deležnikov iz okolja svojo **integriteto šola izraža, kadar deluje zakonito, strokovno, transparentno in etično**. Tako nerealna in nasprotujoča si pričakovanja rušijo partnerstvo v sodelovanju in ustvarjajo konflikte, pogosto tudi stisko strokovnih delavcev, ki so profesionalno odgovorni in zavezani ciljem vzgoje in izobraževanja. »Kar zadeva profesionalno avtonomijo učiteljev in drugih strokovnih delavcev, je ta po naravi stvari neločljiv del integrirane, avtonomne in odgovorne osebnosti.« (Kečanović, 2020: 52)

5 Analiza je bila opravljena januarja 2015 po metodi fokusne skupine, v kateri so sodelovali strokovni delavci s področja izobraževanja, ki so se udeležili posveta Pedagoško-andragoški dnevi na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

6 V praksi se srečujemo s številnimi primeri nasprotja interesov učencev, učiteljev, staršev in okolja. Uspešen pevski zbor, folklorna skupina, recitatorska, gledališka skupina neke šole postane zelo zaželen za vse dogodke, ki se načrtujejo v kraju. Vsak nastop zahteva velik angažma učencev in mentorja v času pouka, kar pomeni, da se šola dolgoročno ne posveča svojemu temeljnemu poslanstvu, kar povzroča nezadovoljstvo tako drugih učiteljev, učencev kot tudi staršev.

Številne organizacije, institucije, zavodi in društva menijo, da bi svoje programe, cilje in aktivnosti (včasih gre v veliki meri predvsem za zaslužek) laže in uspešnejše realizirali in družbeno promovirali, če vstopijo v vrtce in šole ter postanejo del vzgojno-izobraževalnega programa. Kodelja (2012) opozarja, da se v zadnjih letih več pozornosti posveča tudi problemu korupcije v šolstvu. Avtor (Kodelja, 2012) ocenjuje, »... da različne koruptivne prakse (pristranskost, neupoštevanje veljavnih kriterijev, poneverbe itd.) imajo izrazito negativen vpliv na šolstvo, saj zmanjšujejo tako pravičnost kot kvaliteto izobraževalnega sistema«. **Šole se posredno ali neposredno srečujejo tudi s pritiski** pri zaposlovanju, oblikovanju oddelkov, napredovanju učiteljev, pri izboru učbenikov in delovnih zvezkov, pri nabavi in distribuciji opreme, učil, hrane, kar pelje

v koruptivno prakso. Pri avtonomiji šolskega prostora, ki je v Republiki Sloveniji izrecno zapisana od leta 1996, Kečanović (2020) poudarja pomembno vlogo ravnatelja, čigar ključna vloga je pri organizaciji in izvajanju zaštite pred ravnanji in dejavnostmi, ki jih zakonodaja omejuje in prepoveduje kot nedovoljen poseg v šolsko avtonomijo.

Strokovna odgovornost in avtonomija šole je, da oceni, kdaj in kako lahko z dejavnostmi, ki jih izvajajo skupaj z deležniki v okolju, obogatijo, dograjujejo ali dopolnijo svoje dejavnosti. Strokovna odgovornost šole kot institucije, njenega vodstva in vsakega posameznega delavca šole je, da ravna etično, moralno in v skladu z načeli pedagoške stroke.

VIRI IN LITERATURA

Cankar, G., Bren, M., Zupanc, D. (2017). *Za večjo pravičnost šolskega sistema v Sloveniji*. Analize povezav dosežkov učenik in učencev s socialnimi, kulturnimi, ekonomskimi in regionalnimi različnostmi učenik in učencev, pridobljenimi prek Statističnega urada RS. Ljubljana: Državni izpitni center.

Gaber, S., Tašner, V. (2017). *Prihodnost šole v družbah dela brez dela*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Jančič, Z. (1996). *Celostni marketing*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krek, J. (ur.) (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kurikulum za vrtce (1999), sprejet na 26. seji SSSI, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Sektor-za-predsolosko-vzgojo/Programi/Kurikulum-za-vrtce.pdf>.

Kečanović, B. (2020). *Uporabna etika in avtonomija šolskega prostora na prehodu v vključujočo in varno družbo*. V: Slokan, S., Kečanović, B. (ur.). *Uporabna etika vključujočega, varnega in spodbudnega učnega okolja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kodelja, Z. (2012). *Etika v šolstvu*. Kečanović, B. (ur.). Javna etika in integriteta: odgovornost in skupne vrednote: integriteta, odgovornost, vladavina prava. Ljubljana: Komisija za preprečevanje korupcije.

Laval, C. (2017). *Dve krizi edukacije*. V: Gaber, S., Tašner, V. *Prihodnost šole v družbah dela brez dela*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Mažgon, J. in Muršak, J. (2016). Osnovna šola kot središče socialnega in kulturnega življenja v lokalni skupnosti. *Andragoška spoznanja*, 22 (1), 21-41.

Peček, M., Čuk, I., Lesar, I., Šteh, B., Kalin, J., Gregorčič Mrvar, P. (2015).

Peček, M., Čuk, I., Lesar, I. (2006). Šola in ohranjanje družbene razslojenosti – učni uspeh in vpis osnovnošolcev na srednje šole glede na izobrazbo staršev. *Sodobna pedagogika*, št. 57, str. 10-34.

Peček, M., Čuk, I., Lesar, I. (2006). Kako obravnavati različne učence v osnovni šoli - dilema na formalni ravni in z vidika učiteljev. *Sodobna pedagogika*, letnik 57, str. 54-77.

Šteh, B., Kalin, J., Gregorčič Mrvar, P. (2015). Sodelovanje med osnovnimi šolami in skupnostjo s primeri dobrih praks. *Sodobna pedagogika*, št. 4, str. 26 – 44.

Šumi, R. (2020). *Odločno etično vodenje in profesionalizem*. Slokan, S., Kečanović, B. (ur.). *Uporabna etika vključujočega, varnega in spodbudnega učnega okolja*. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana. (68-88).

Žuraj, A., Zupanc Grom, R. (2006). *Zakaj sodelovati z okoljem*. Trnavčević, A. (ur.) *Sodelovanje z okoljem*. Ljubljana. (7-13).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21 in 207/21).